

Maalikunstnikud linnas

JUTA KIVIMÄE

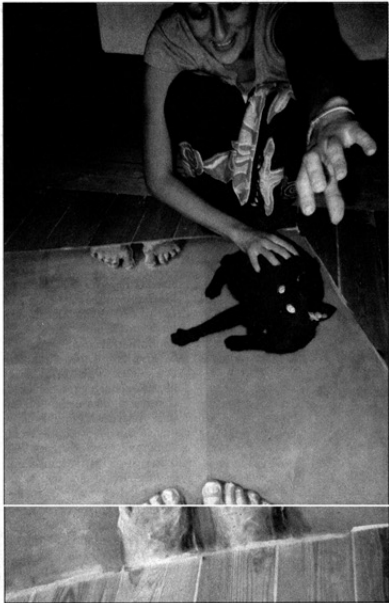
10. juulil Tallinnas viiel erineval näituspeenel avatud maalikunstnike aastanäitus koosneb neljast eri ideega näitusest eri kuraatorite korraldusel. Vastuseks Mari Sobolevi pakutud võimalusele, et ta ei kujuta midagi samalaadset este New Yorgis vm (Sõnumileht 18. juuli), võib öelda, et samalaadseid näilist ideelise pretensioonita suurnäitus korraldatakse mujal maailmas, sealhulgas just nimelt New Yorgis, Londonis ja Kopenhaagenis, kus akadeemilise traditsiooni suure ülevaatenäituse korraldamiseks elab rahuliku enesestmõistetavusena.

Seekord on Maalikunstnike Liidule ulatunud kaks kolm muuseumi ja kaks galeriipinda. Heie Treieri pehmet isetoimimise teed kureeritud suurim ja ülevaatlikum osa näitusest on "Maali sõna" (pealkiri Harry Liivnannalt) Rotermanni Soolalao esimesel korrusel, osutades provokatiivselt korraldajale kui ka kujundajale Kreg A-Kristringile. Äärmiselt tasakaalustatud, erinevaid arengusuundi läbiva eruvõrreiväta paratamatult rakendama mõnuseid "julumist". Kujundaja nägemusse oma võimalustest ei saanud mahtuda kõik näitusele esitatu.

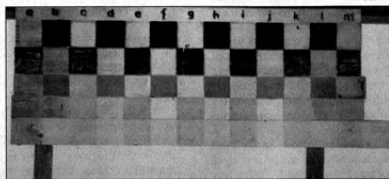
Kastellaaninaja (Vilde muuseum) on ruumidega osutus leebeks keskkonnaks, kuul ka eksponeerida maalist maali eri põlvkondade kunstnikke. Ka midagi sellist, mis suurnäitustel langeb tavaliselt üldidele ohvriks. Kastellaaninaja intiimsemas ruumis aga leiab endale soodsa paiga süvenenult puhtmaailomastes probleemides elav kunst, kust muide ei puudu ka olulised üldnimilikkud "jutustused". Nii noored naismaaljad (Kask, Litvinova, Kadanik), Ida-Virumaal kunstioptepetajana tegutsenud Aira Rautso, Paul Allik kui ka Helle Vahersalu huvitavad tegelikkud väga sarnastest probleemidest ja täiendavad üksteise maailmange-musi nauditaval viisil.

Raatus galerii väljakulutatud "traditsionalism" võib osutuda lõksuks nii arvestatavale publikule kui ka kunstajale – tegelikkult on Mai Levin näituse koostajana eksponeeritud elurõõmsa koostuse autoriteit, kes ise soovivis esineda just sellise ühisnimetajaga, mis tõi maaild ote Raatusesse. Kunstniku vanus pole alati produktiooni kvaliteedis kõige määravama komponent, samuti on traditsiooni mõistele ikka veel üsna positiivsed ja edumeelsed aspektid. Peab meenutama, et ka traditsiooni eitus lähtub otseselt traditsioonist ja on et traditsioonilise protsessi.

Kõige traditsioonilisem kuraatorinäitus pealkirjaga "Maaild reaalus – aktuaalne anakronism"

SAKRAALNE MAAL PÕRANDAL: Kamille Saabre maali eksponeeritaksegi põrandal ja kunstnik ei tee numbrit, kui kass sellest üle kõnnib. (Näitusel Rotermanni Soolalao.)

KUNST KUI MALEMÄNG: Alice Kase premeeritud töö esitab korraga nii üldmat maallindulikkust kui ka kontseptuaalsust. (Näitusel Rotermanni Soolalao.)

kujunes välja ilmselt Vaala galeriis, kus Kaido Ode kindlakäisel juhtimisel esineb kiillat homogeenne neopop generatsioon, totaalset oot kaasvõimust. 1960ndate vaimus ei avu, siravalt kiitliline, professionaalne ja esteetiliselt perfekten.

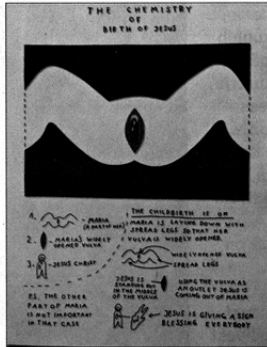
Rotermanni keldris, Arhitektuurimuuseumi pinnal on maalija Tiina Tammetalu esitand oot kolleegidele salakavala küsimuse: mida need arvavad meestest ja miks nad üldse haakuvad tema teemaga "Maalikunstnik, püha lobiseja. Räägime meestest". Igalt kunstnikult kohustuslikuna palutud verbaalne osa on Tammetalu kureeritud näitusel kahtlemata

väga nauditav ja lõbustav oma eripalgelisuses, kuid ekspositsioon iseenesest on erakordset sirav õnnestumine. Ka Soolalao keldrisse töid kunstnikud veeundult oma maalid ise, soovides neid näha just siin, paesingena võitlud keldris, maali seisukohalt lausa hullumeelselt võimatus keskkonnas. Ja koostus töötab ilmselt päris kalliks maksma läinud prozhektorite siras ülimõjuv, ühtaegu nii väärilikk kui ka burleskist, esindades kõike seda mis korrus kõrgemalgi, kuid vaimuks kõverpeegels.

Näitused galerides jäävad avatuks 10. augustini, Rotermanni Soolalao septembri algusest.

HEIE TREIER

VALLO KRUISE

EBATRADITSIOONILINE ÕNNISTUSPILT: Marko Mäetamm teeb teaduslikult selgeks Lunastaja sündimise protsessi. (Näitusel Vaala galeriis.)

Ülev ja madal

HEIE TREIER

SEEKORDSET maali aastanäitust võib pidada õnnestunust – uue otsing on tasakaalus traditsioonilise maaliaga, kumbki ei suru teist alla.

Näitus annab ainet mõisklemiseks muutuste üle, mida võib mas peamiselt 1960. aastastest pärit abstraktsed maalikunst, millel on oma kindlad ideaalid nii tootuse osas ("hea" maal on perfektsionistlik) kui ka sisuliselt ("hea" maal on igapäevase jamaist puhastund õilis võitlus vabaduse eest). Täolist "kõrgert" maalikunst esindavad praegusel aastanäitusel vaid vähesed – **Mari Kurismaa** ja **Andres Toits** oma külmade ja distantseeritud lõuendiga. Analooiselt mentaliteetist figuratiivses maalis on lähtunud **Toomas Vint** ja **Malle Leis**.

Muidugi pärineb "kõrge" kunst idee traditsioonist, mille alustaja pani paika Platoni idealistlik filosoofia ja mida ilhvis Immanuel Kant. Esteetiliselt plaanis väljendab see muu hulgas 20. sajandi avangardism, võttesõnaks "ülev".

Eesti kunsti haaras mäss "üleva" vastu 1990. aastatel ja enim kaotas selles käigus positsiooni maalikunst, kunstiilik, mida siiani peeti võrreldes teistega "kõrgeimaks" kunstiilise väljenduseks. Veel 1997. a kokeeris alahoidlikumat publikut maalikunstis alandamine, mille väljendas enamatki kehalese kogemuse sissetung "pühase kunstiteemalise" – hoolimatult kriitiseeritud graffiti buum ja maailmiline metseea väljaajeteht ja oksendava tüdrukut kujutamise õlavaridega jms.

1998. aastal osutus mässamine aga ebahuvitavaks ning eri vormides on jäanud valitsema ikkagi "madal" kitsus maalikunstist. Sellelgi on oma filosoofiline taust – Aristoteles Vana-Kreekast ja pragmatistlik esteetika Ameerikast. See lähtub väga positiiviselt ja soovalt igapäevaelu kogemusest, mille järgi maali on vaid üks elu osa ja ei midagi enamat, see ei maksa liiga tähtsaks upitada, sest elus on põletavamaid probleeme, mille pärast vaevelda.

Nii näeme, kuidas **Erki Kasemets** on oma maali-kollaazhi moodustanud igapäevase "pahaast", millel väga isiklik tähendus; **Anne-Daniela Saalaste** ja **Laurentius** kiinnitavad nutu Krutuse maaille kleppriisid ja kuivanud kala; **Kreg A-Kristring** esitab akna ees tühi kuldraam, läbi mille avaneb roositu vaade sadamale; **Kamille Saabre** eksponeerib oma sakralist maali põrandal; **Urmus Muru** maalib lõuendi asemel paljude veeerile. Vanema põlvkonna maailjast on **Mari Roovall** üle läinud ajalehtede kasutamisele maali asupinnana. Ise. Ajastule tunnuslikult maalib ka maalikunstnikke liidu esimees **Jaani Elken** kuuneld maallisi lõuendeid, mis kujutavad ligemal vaatamisel läbust linnakeskonda.

"Madal" maalikunst on näiliselt lihtne teha, kui ei teadvustata endale, miks kasutatakse ühte või teist igapäevast materjali või maaliatse eemalolevaval süžeel. Parimal juhul aga omab "madal" kunstikasitus toimet mis midagi hingeliselt liigutada. Madala kunsti ülevus saabub siis, kui näeme rentlisse visatud väikesed tüdrukud nuku ja meil hakkab äkki millegipärast vala ja me kummardume, et tõsta nukk armastusega üles.